

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва

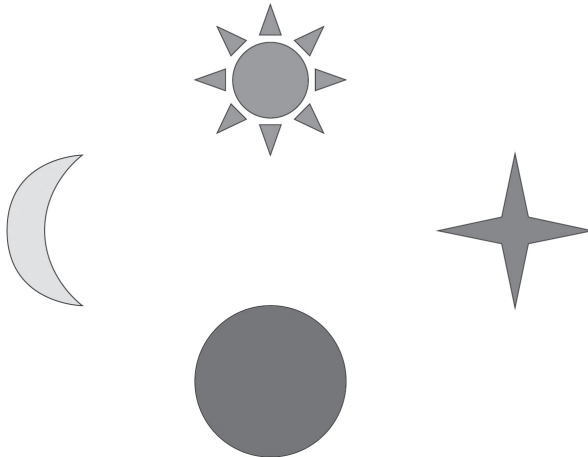
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Україна в контексті світової цивілізації: традиції і сучасність

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов

Культурні регулятори економічного розвитку підприємства 6

Г. А. Гайдукевич

Нейтральная Украина и черноморский регион..... 11

В. Ю. Горанін

Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України 19

А. А. Гоцалюк

Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін..... 29

О. С. Грецький

Громадянськість: етнокультурний вимір..... 34

О. І. Дікареєв

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм 39

І. В. Калько

Особливості гендерного літературознавства в Україні 48

А. В. Кальянов

Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців 53

О. М. Кирилова

Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого” 59

О. М. Кирилова

Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина 64

П. М. Лісовський

Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)..... 68

П. В. Несторенко

Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації..... 75

О. Б. Применко

Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму 80

С. В. Прищенко

Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства... 89

Є. А. Антонович,

С. В. Прищенко

Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами” 96

С. В. Прищенко,

Т. В. Сенчук

Витоки дизайну в контексті культури..... 102

В. С. Рижиков

Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства..... 111

Л. Є. Калашнікова,

Є. В. Рильцев,

Х. Є. Лисак

Майбутнє програмується історією 116

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр...... 124

К. М. Соколовська

Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)..... 134

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальні проблеми українознавства, с. 53–58

Аналіз філософії освіти у ХХІ ст., психології діяльності та навчального менеджменту показує, що процеси соціалізації та соціальної адаптації особистості є найнапруженішими особливо на початку навчання в умовах медійної вищої освіти. Удосконалення технології медійної освіти в сучасному ВНЗ потребує зміни принципів суб'єкт-суб'єктної діалогової моделі навчання, фундаментом якої мають стати методологічні основи формування соціально-гуманітарної зрілості та дослідницького мислення особистості. Для чіткого управління процесами соціалізації та соціальної адаптації потрібно виокремити складові та сформувати ціннісно-орієнтаційний портрет особистості. Для цього необхідна розробка системних заходів щодо вдосконалення освітньої та позанавчальної діяльності, яка спрямована на посилення ролі мислення, розвиток мотиваційного потенціалу, збільшення обсягу знань, умінь та навичок формування полікультурної особистості майбутніх фахівців [1–4].

У сучасний період на професійно-особистісне становлення майбутніх

фахівців впливають чинники глобалізації, що формують ціннісні орієнтації особистості [5; 6].

Різноманітність та тривалий вплив цих чинників приводить до формування групових стереотипів та моделей поведінки. На цій основі структурується та закріплюється відповідна ієрархія цінностей сучасної молоді.

Результати соціологічних досліджень студентської молоді свідчать, що її ціннісна структура характеризується різким посиленням ваги індивідуальних цінностей зі сталим трендом. Причому формування ціннісних орієнтацій молоді сфокусовано, головним чином, на сім'ї. Усі інші соціальні інститути суспільства відіграють другорядну роль.

При розв'язанні проблем удосконалення культури в професійно-особистісному становленні фахівців-менеджерів потрібно відмовитися від сліпого копіювання зарубіжних соціокультурних моделей. При цьому головна проблема полягає в тому, щоб органічно поєднати завдання європейської інтеграції з утвердженням моделі соціально-орієнтованого та водночас структурно-інноваційного

розвитку суспільства, формування полікультурної особистості фахівців шляхом запровадження багатокультурної освіти [7].

Одним із напрямів втілення цих ідей є шлях гуманізації сучасного соціуму та галузей людського капіталу.

Відповідно до Національної доктрини освіти “Україна — XXI століття” поставлені завдання, які істотно змінюють модель підготовки майбутніх фахівців у рамках підсистеми “науково-педагогічний працівник — студент”. Її зміст полягає у підготовці висококваліфікованих, компетентних та професійно зрілих фахівців для різних галузей економіки господарського комплексу та соціальної сфери України [8].

На сьогодні висунуто нові вимоги щодо поліпшення професійної, науково-дослідної та прикладної підготовки випускників вищої школи України.

При оцінці ступеня розвитку різноманітних видів культур у професійно-особистісному становленні майбутніх фахівців та особистості загалом потрібно використовувати критерії гармонії, тобто узгодженості соціального, психологічного, біологічного та природничого у людині, її поведінці та розвитку — ментального, інформаційного, емоційного, соціального, ціннісного та цілісного.

Культура особистості має розглядатися як синергетична модель, у рамках якої виокремлювалися такі види культур: економічна, педагогічна, духовна, психологічна, валеологічна, професійна, національна, корпоративна, інформаційна, політична, правова, інноваційна, підприємницька та ін. [9].

Одним із чинників самозбереження суспільства є обережне, свідоме ставлення держави, суспільства та населення до духовних цінностей. Формування ринкових структур та механізмів, як це показав американський психолог Ерік Фромм, пов'язано з небезпекою зростання соціальної деструктивності.

Жадоба набуття, бажання “мати, а не бути” обмежують діапазон сприйняття моральних цінностей. Не дивно, що екс-голова римської католицької церкви Іоанн Павло II головною причиною духовної кризи в сучасному суспільстві вважав підміну істинних цінностей владою грошей та жадобу прибутку. “В основі економічних систем, які нехтують гідністю людини, висуваючи як пріоритет та єдину мотивацію прибуток, є відсутність моральних цінностей, які спроможний бачити лише Бог”. Тому Іоанн Павло II пропонував засудити “всесильних власників капіталу, який є головним інструментом руйнування права людини на життя”. Людина не може бути лише джерелом прибутку [9].

Отже, велике значення у формуванні моральної особистості людини XXI ст. повинна відігравати саме культура. Причому процеси формування та задоволення культурних потреб особистості майбутніх фахівців потрібно розглядати в системному взаємозв'язку соціальних, економічних, організаційних, психолого-педагогічних та інших чинників, спільна дія яких визначає кожну конкретну ситуацію культурного життя соціуму. Тільки в цьому випадку можливий справжній, системний, багатосторонній розгляд та

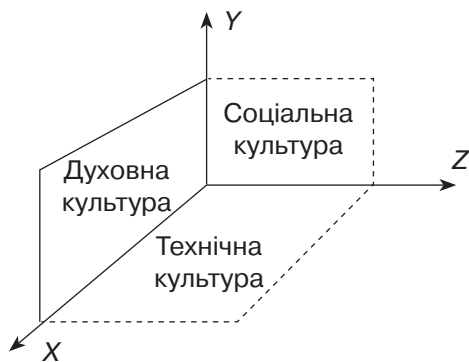
аналіз багатьох проблем, які виникають у практиці розбудови незалежного демократичного українського суспільства, що передбачає більш уважне та ґрунтовне дослідження специфіки культурних потреб сучасної молоді, інших соціальних категорій населення та суспільства на засадах синергетичного підходу [9].

Враховуючи, що культура — це системна категорія, її досягнення мають об'єднувати зусилля фахівців різного профілю (психологів, педагогів, філософів, істориків, соціологів, представників інших наук) у розв'язанні найважливішої проблеми — як сформувати культурну особистість та за допомогою яких критеріїв можливо вимірювати культуру людини [6]? На це питання немає простої відповіді. Ні праця, ні організація самого суспільства не можуть бути вдосконалені, якщо не будуть створені необхідні умови для розвитку культурної особистості людини. Її вдосконалення можливе лише на засадах гуманістичних цілей та цінностей, що існують у реальному житті та в громадській свідомості людини [6].

Враховуючи важливу роль у генезі цивілізацій різних видів культур, з методологічної точки зору доцільно використовувати когнітивний, ціннісний та регулятивний підходи до визначення стану сучасного соціокультурного простору.

Використання подібного багатомірного методичного підходу дає можливість здійснити порівняльну оцінку ступеня розвитку різних типів культур і, відповідно, встановити системні заходи, які необхідні для їх гармонізації.

Прикладом може бути наведена трьохмірна векторна структура культурного простору цивілізації (рис. 1) [10].

Y, X, Z — відповідно ціннісна, когнітивна, регулятивна складові соціокультурного простору

Рис. 1. Трьохмірна векторна структура сучасного соціокультурного простору

Отже, на осях її координат можна відображати зміну та динаміку параметрів ціннісної, когнітивної та регулятивної складових сучасного соціокультурного простору.

Культурний стан людства перебуває в прямій залежності від культури суспільства та його окремих громадян. Тому в ситуації різкого падіння рівня життя населення потрібен зважений соціально-орієнтований підхід до найскладніших соціальних, економічних, психологічних та інших проблем соціокультурного розвитку держави, які мають розв'язуватися на засадах якісних змін соціально-економічних умов життя і ретельно розроблених соціальних програм розвитку культури населення України, насамперед молоді [6; 9].

Молодь не є системою, що саморозвивається, її життя обумовлене існуючими реальними соціально-економічними та політичними умовами. Молода людина, відповідно до цього, несе в собі минуле, сьогодення і майбутнє.

Варто відзначити, що молодь, яка має право вибору, тільки вступає в трудове і громадське життя, вона ще не цілком включена, менш інтегрована в існуючі соціально-економічні, ідейно-політичні, сімейно-побутові та інші гуманітарні процеси. На цьому тлі особливо тривожним стає поширення серед молоді комплексу громадянської неповноцінності. Новим явищем стала актуалізація національної ідентичності як фактора напруженості. Формування життєздатного підростаючого покоління України, яке має право вибору, але не завжди має можливості, стає одним з головних стратегічних завдань соціальної держави.

Удосконалення та підвищення ефективності професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців можливе в рамках відповідної концептуальної моделі (рис. 2). Провідними чинниками професійно-особистісного становлення є такі види потенціалів: культурологічний, особистісний, професійний та життєвий, які визначають зміст наповнення основних етапів та стадій організаційної та професійної кар'єри майбутніх фахівців. Професійний потенціал має прямі та зворотні зв'язки з відповідними сегментами ринку праці. Його ефективність визначається характером та рівнем професійного самовизначення особистості, за допомогою якого здійснюється бачен-

ня мети і шляхів її реалізації, тобто своїх майбутніх дій та здібностей. Виявлення у себе певних якостей може мотивувати особистість до зміни свого ставлення до професійної діяльності, розуміння правильності або помилковості поведінки, відчуття справедливості свого рішення або обґрунтованого вибору професії [4]. При цьому людина, відображаючи дійсність, сама є частиною дійсності, а відображення себе переважає у формі відчуття себе. Професійне самовизначення є ключовим фактором та одним із регуляторів професійно-кваліфікаційного просунення фахівців протягом усього трудового періоду. Безпосередньо пов'язаним з особистісним, культурологічним потенціалом, професійним самовизначенням особистості є соціалізація, у процесі якої реалізуються відповідні соціальні установки, що являють собою психологічні стани готовності до професійного самовизначення з врахуванням попереднього досвіду, набутого в навчально-виховному процесі та шляхом професійного інформування, завдяки чому відбувається свідомий вибір професії. Соціальні установки можуть розглядатися як індивідуально-суб'єктивне ставлення до певної професійної діяльності, вони здійснюють вплив на поведінкові акти та моделі діяльності індивіда, на основі яких формується професійне самовизначення особистості.

З метою вдосконалення культурологічних засад професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців, потрібно враховувати відповідні його пріоритети, які логічно й послідовно взаємодіють один з одним

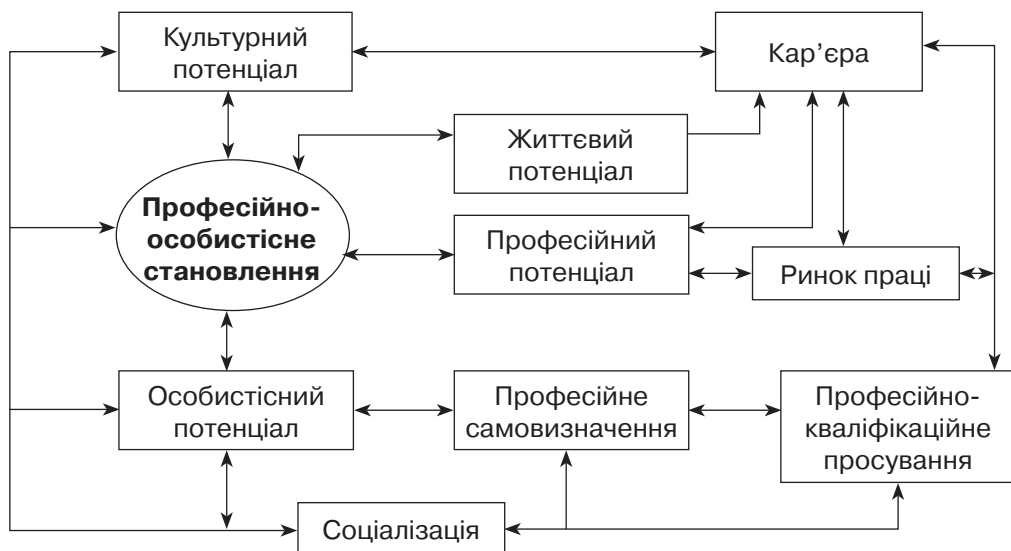

Рис. 2. Концептуальна модель професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців

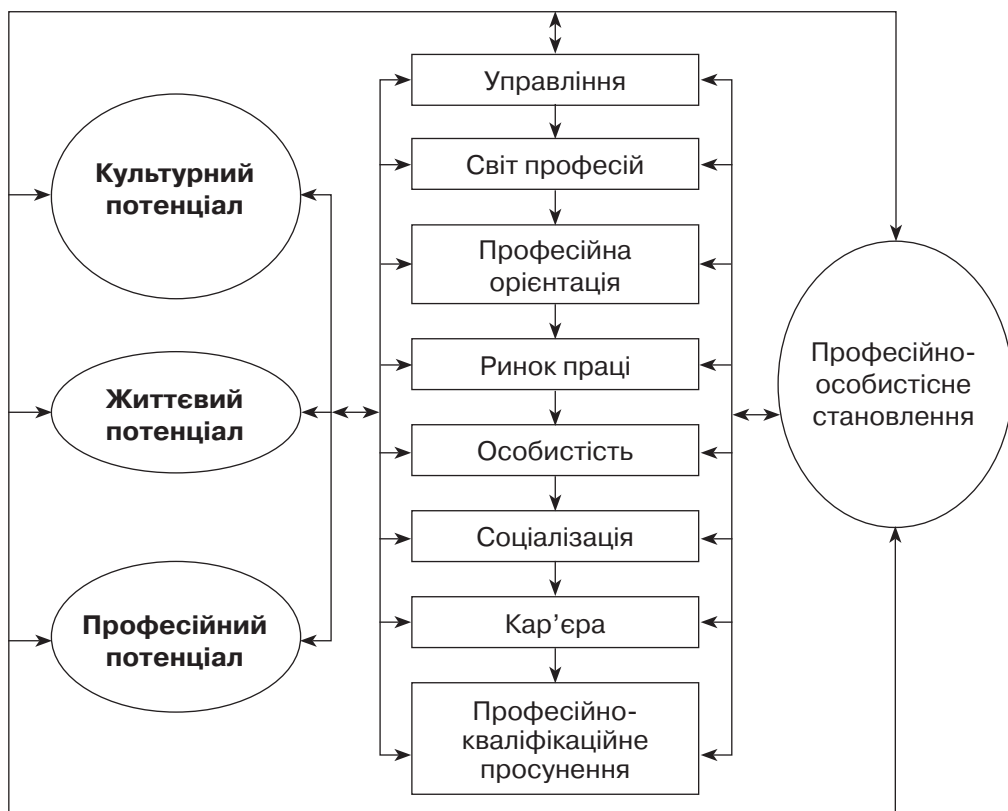

Рис. 3. Пріоритети професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців

і системно визначають результативність цього процесу (рис. 3).

У наведеній моделі виокремлено 8 пріоритетів та принцип її функціонування, який визначається тим, що при чітко поставленій системі державного управління цим процесом навантаження на кожний елемент моделі зменшується і вона спрацьовує у так званому автоматичному режимі, визначаючи результативність професійно-кваліфікаційного становлення майбутніх фахівців.

У випадку наявності багатьох обмежень (організаційних, інформаційних, методологічних, соціальних, економічних, фінансових, кадрових, інноваційних, технологічних та ін.), ця модель може спрацьовувати лише з наступного рівня пріоритетів, але при цьому навантаження на кожний елемент моделі збільшується і, відповідно, ефективність професійно-особистісного становлення фахівців істотно зменшується.

Таким чином, культурологічні чинники в професійно-особистісному становленні майбутніх фахівців відіграють ключову роль і можуть розглядатися як провідний регулятор цього процесу та успішності професійної їх кар'єри.

Література

1. Борисенков В. П., Гукаленко О. В., Данилюк А. Я. Поликультурное образовательное пространство России: история, теория, основы проектирования. — М., 2006.
2. Носков В. И., Кальянов А. В., Мирошниченко О. В. и др. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / Под ред. В. И. Носкова. — Донецк: ООО "Лебедь", 2002. — 288 с.
3. Носков В. И. Инновационные направления развития высшего образования и науки в гуманитарном вузе // Корпоративная культура как составляющая инновационных технологий в высшей школе: Матер. Второй междунар. науч.-практ. конф., г. Донецк, 16 марта 2004 г. / Отв. ред. В. И. Носков. — Донецк: ДИУ, 2002. — С. 3–11.
4. Носков В. Від самопізнання — до своєї професії // Психолог. — 2005. — № 1 (145). — С. 15–18.
5. Бородин В. Д., Бородин В. В. Молодь і духовність // Молодежь и государство: Матер. Второй междунар. науч.-практ. конф., г. Святогорск, 24–26 окт. 2003 г. — Донецк, 2003. — С. 65.
6. Кальянов А. В. Чинники розвитку культури у сучасному соціокультурному просторі // Наук. праці МАУП. — К.: МАУП, 2011. — Вип. 3 (30). — С. 184–189.
7. Розширений Європейський Союз та Україна. Нові відносини: Заключний звіт. — Варшава: Фонд ім. Стефана Баторія, 2004. — 106 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Освіта України. — 2002. — № 33.
9. Шконда В. В., Кальянов А. В., Давыдов П. Г. Феномен синергетики: наука — общество — образование: Моногр. / Под ред. В. В. Шконды. — Донецк: Норд-Пресс, 2009. — 156 с.
10. Бобахо В. А., Левикова С. И. Культурология: Программа базового курса: хрестоматия, словарь терминов. — М.: Фаир-Пресс, 2000. — 400 с.